Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GERARD HOGAN
της 19ης Μαρτίου 2020[1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-133/19, C-136/19 και C-137/19

B. M. M.,
B. S. (C-133/19)
B. M. M.,
B. M. (C-136/19)
B. M. O. (C-137/19)
κατά
État belge

[αίτηση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Βέλγιο)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης – Οδηγία 2003/86/ΕΚ – Άρθρο 4 – Έννοια του ανηλίκου – Άρθρο 18 – Δικαίωμα άσκησης προσφυγής κατά της απόρριψης αίτησης οικογενειακής επανένωσης – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – Υπήκοοι τρίτων χωρών ηλικίας κάτω των 18 ετών κατά τον χρόνο υποβολής του αιτήματος οικογενειακής επανένωσης – Ενηλικίωση κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας – Ενηλικίωση κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας – Ημερομηνία που λαμβάνεται υπόψη για την αξιολόγηση της "ανηλικότητας" του αιτούντος»

I. Εισαγωγή

1. Κατά τη διατύπωση που χρησιμοποιείται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του 1966, η οικογένεια «αποτελεί το φυσικόν και βασικόν στοιχείον της κοινωνίας». Η εν λόγω αρχή του δικαίου απλώς απηχεί την αυτονόητη διαπίστωση ότι το όλες σχεδόν οι ανθρώπινες κοινωνίες βασίζονται στην οικογένεια, ακόμη και αν οι μορφές που λαμβάνει ο οικογενειακός βίος παρουσιάζουν με τη σειρά τους ποικιλομορφία και διαφοροποιήσεις. Ωστόσο, η αντίληψη ότι, υπό την επιφύλαξη εξαιρέσεων που αποσκοπούν στην ευημερία τους, τα τέκνα έχουν δικαίωμα στη φροντίδα και στη συντροφιά των γονέων τους έχει βαθιές ρίζες στις νομικές, πολιτισμικές και ηθικές παραδόσεις όλων των κρατών μελών.

2. Όλα τα ανωτέρω αποτυπώνονται στην έννοια της οικογενειακής επανένωσης, η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο του σύγχρονου διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Στο πλαίσιο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έκφραση της εν λόγω αρχής συνιστά η οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης[2], με την παροχή στα μέλη της οικογένειας –και, ειδικότερα, στους ανηλίκους– της δυνατότητας να εγκατασταθούν στη χώρα υποδοχής και να επανενωθούν με άλλο μέλος της οικογένειας στο οποίο έχει αναγνωρισθεί καθεστώς πρόσφυγα στο εν λόγω κράτος.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 ΕΕ 2003, L 251, σ. 12.

3. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικής απόφασης, οι οποίες αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 2003/86/ΕΚ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Το ερώτημα που τίθεται, κατ' ουσίαν, εν προκειμένω είναι αν τέκνα τα οποία ήταν ακόμη ανήλικα κατά την ημερομηνία που υπέβαλαν αίτηση για οικογενειακή επανένωση πρέπει να εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως ανήλικοι για τον σκοπό αυτόν, ακόμη και αν αργότερα ενηλικιώθηκαν κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησής τους (C-137/19) ή κατά τη διάρκεια επακολουθήσασας ένδικης διαδικασίας (C-133/19 και C-136/19).

4. Οι υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προέκυψαν από δίκες που εκκρεμούν ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Βέλγιο) μεταξύ, αφενός, των B.M.M. και B.S (C-133/19), των B.M.M. και B.M. (C-136/19) καθώς και του B.M.O (C-137/19) (στο εξής: αναιρεσείοντες) και, αφετέρου, του ministre de l'asile et la migration (Υπουργού Κοινωνικών Υποθέσεων, Δημόσιας Υγείας, Ασύλου και Μετανάστευσης, Βέλγιο), κατόπιν προσβολής αποφάσεων του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών).

5. Η δίκη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στην υπόθεση C-137/19 αφορά, κατ' ουσίαν, την ερμηνεία του όρου «ανήλικος» στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, και το ζήτημα κατά πόσον ο εν λόγω όρος πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι για να χαρακτηρισθεί ως «ανήλικος», σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, υπήκοος τρίτης χώρας, το πρόσωπο αυτό πρέπει να είναι «ανήλικο» όχι μόνον κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησής του για είσοδο και διαμονή σε κράτος μέλος, αλλά και κατά τον χρόνο που η διοίκηση του εν λόγω κράτους μέλους αποφασίζει επί της αίτησής του.

6. Οι δίκες ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στις υποθέσεις C-133/19 και C-136/19 αφορούν το ζήτημα αν το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 18 της οδηγίας 2003/86 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν να κηρυχθεί απαράδεκτη προσφυγή ακυρώσεως κατά διοικητικής απόφασης η οποία δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα ανήλικου τέκνου για οικογενειακή επανένωση με την αιτιολογία ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας το τέκνο ενηλικιώθηκε, καθώς με τον τρόπο αυτό το εν λόγω πρόσωπο θα στερούνταν τη δυνατότητα να προσβάλει την εν λόγω απόφαση, πράγμα το οποίο θα συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής.

7. Πριν από την εξέταση των ανωτέρω ζητημάτων είναι, ωστόσο, σκόπιμη η παράθεση των σχετικών νομικών διατάξεων.

A. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

8. Το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλεύεται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.»

1. Η οδηγία 2003/86

9. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 4, 6 και 13 της οδηγίας 2003/86 έχουν ως εξής:

«(2) Τα μέτρα που αφορούν την οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με την υποχρέωση προστασίας της οικογένειας και σεβασμού της οικογενειακής ζωής που αναφέρεται σε πολλές πράξεις διεθνούς δικαίου. Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως από το άρθρο 8 της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[…]

(4) Η οικογενειακή επανένωση αποτελεί απαραίτητο μέσο προκειμένου να καταστεί δυνατός ο οικογενειακός βίος. Συμβάλλει στη δημιουργία κοινωνικοπολιτιστικής σταθερότητας που διευκολύνει την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, γεγονός που επιτρέπει εξάλλου την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που αποτελεί θεμελιώδη στόχο της Κοινότητας, όπως αναφέρεται στη συνθήκη.

[…]

(6) Για την προστασία της οικογένειας και τη δημιουργία ή διατήρηση οικογενειακού βίου, θα πρέπει να καθορισθούν τα υλικά κριτήρια για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης βάσει κοινών κριτηρίων.

[…]

(13) Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα σύστημα κανόνων που να διέπει την εξέταση των αιτήσεων οικογενειακής επανένωσης, καθώς και την είσοδο και τη διαμονή των μελών της οικογένειας. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές και διαχειρίσιμες, λαμβάνοντας υπόψη το συνήθη φόρτο εργασίας των διοικήσεων των κρατών μελών, καθώς και διαφανείς και δίκαιες, προκειμένου να προσφέρουν το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας του δικαίου στους ενδιαφερομένους.»

10. Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, δυνάμει της παρούσας οδηγίας και υπό την επιφύλαξη της τήρησης των προϋποθέσεων που αναφέρονται στο κεφάλαιο IV, καθώς και στο άρθρο 16, των ακόλουθων μελών της οικογένειας:

α) του/της συζύγου του συντηρούντος·

β) των ανήλικων τέκνων του συντηρούντος και του/της συζύγου του, συμπεριλαμβανομένων των τέκνων που έχουν υιοθετηθεί σύμφωνα με απόφαση που ελήφθη από την αρμόδια αρχή του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή με απόφαση αυτοδικαίως εκτελεστή δυνάμει διεθνών υποχρεώσεων του εν λόγω κράτους μέλους ή η οποία πρέπει να αναγνωρισθεί σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις·

γ) των ανήλικων τέκνων, συμπεριλαμβανομένων των θετών τέκνων του συντηρούντος, όταν ο συντηρών έχει την επιμέλεια και την ευθύνη συντήρησης των τέκνων. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν την επανένωση των τέκνων των οποίων η επιμέλεια είναι επιμερισμένη, εφόσον συναινεί ο έτερος δικαιούχος της επιμέλειας·

δ) των ανήλικων τέκνων, συμπεριλαμβανομένων των θετών τέκνων του/της συζύγου όταν ο/η σύζυγος έχει την επιμέλεια και την ευθύνη συντήρησης των τέκνων Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν την επανένωση των τέκνων των οποίων η επιμέλεια είναι επιμερισμένη, εφόσον συναινεί ο έτερος δικαιούχος της επιμέλειας.

[…]

6. Κατά παρέκκλιση, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν ότι οι αιτήσεις για οικογενειακή επανένωση ανηλίκων τέκνων πρέπει να υποβάλλονται πριν από την ηλικία των δεκαπέντε ετών, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία τους που ισχύει κατά την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Εάν η αίτηση υποβληθεί μετά την ηλικία αυτή, τα κράτη μέλη που αποφασίζουν να εφαρμόσουν την παρέκκλιση αυτή επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή των τέκνων για άλλους λόγους, εκτός της οικογενειακής επανένωσης.»

11. Το άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη καθορίζουν εάν, για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, υποβάλλεται αίτηση εισόδου και διαμονής στις αρμόδιες αρχές του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους είτε από τον συντηρούντα είτε από το/τα μέλος/μέλη της οικογένειας.

2. Η αίτηση συνοδεύεται από δικαιολογητικά που αποδεικνύουν την οικογενειακή σχέση και την τήρηση των όρων που προβλέπονται στα άρθρα 4 και 6 και, όπου χωρεί η εφαρμογή τους, στα άρθρα 7 και 8, και από ακριβή αντίγραφα των ταξιδιωτικών εγγράφων του μέλους ή των μελών της οικογένειας.

Εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη οικογενειακής σχέσης, τα κράτη μέλη μπορούν να πραγματοποιούν συνεντεύξεις με τον συντηρούντα και το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του και να διενεργούν οποιαδήποτε άλλη έρευνα που κρίνουν αναγκαία.

[…]

4. Μόλις καταστεί δυνατόν και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός εννέα μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους κοινοποιούν γραπτώς την απόφαση στο πρόσωπο, το οποίο υπέβαλε την αίτηση.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που έχουν σχέση με το σύνθετο χαρακτήρα της εξέτασης της αίτησης, η προθεσμία που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο μπορεί να παρατείνεται.

Η απόφαση απόρριψης της αίτησης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Ενδεχόμενες συνέπειες από το γεγονός ότι δεν έχει ληφθεί απόφαση έως το τέλος της περιόδου που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο, καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

5. Κατά την εξέταση μιας αίτησης, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το μείζον συμφέρον των ανηλίκων τέκνων.»

12. Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μπορούν να απορρίπτουν αίτηση εισόδου και διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης ή, ενδεχομένως, να ανακαλούν ή να αρνούνται να ανανεώσουν την άδεια διαμονής μέλους της οικογένειας, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν δεν πληρούνται ή δεν πληρούνται πλέον οι όροι που ορίζονται στην παρούσα οδηγία·

[…]».

13. Το άρθρο 18 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα εξής:

«Στις περιπτώσεις απόρριψης αίτησης οικογενειακής επανένωσης, μη ανανέωσης ή ανάκλησης της άδειας διαμονής ή λήψης μέτρου απομάκρυνσης, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στο συντηρούντα ή/και στα μέλη της οικογένειας το δικαίωμα άσκησης προσφυγής.

Η διαδικασία και η αρμοδιότητα για την άσκηση του δικαιώματος που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο, καθορίζεται από τα οικεία κράτη μέλη.»

2. Η εθνική νομοθεσία

14. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 μεταφέρθηκε στο βελγικό δίκαιο με το άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 4 του loi du 15 décembre 1980 sur l'accès du territoire; le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers[3] (νόμου της 15ης Δεκεμβρίου 1980 σχετικά με την είσοδο των αλλοδαπών στην εθνική επικράτεια, τη διαμονή, την εγκατάσταση και την απομάκρυνσή τους, στο εξής: νόμος της 15ης Δεκεμβρίου), το οποίο, όπως ισχύει στην υπό κρίση υπόθεση[4], ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 9 και 12, επιτρέπεται αυτοδικαίως να διαμένουν για χρονικό διάστημα πλέον των τριών μηνών στο Βασίλειο [του Βελγίου]:

[…]

4° τα ακόλουθα μέλη της οικογένειας αλλοδαπού στον οποίο έχει επιτραπεί η διαμονή ή έχει χορηγηθεί, τουλάχιστον δώδεκα μήνες νωρίτερα, άδεια διαμονής στο Βασίλειο για αόριστη διάρκεια, ή του έχει επιτραπεί, τουλάχιστον δώδεκα μήνες νωρίτερα, να εγκατασταθεί στο Βασίλειο:

– ο αλλοδαπός σύζυγό του ή ο αλλοδαπός με τον οποίο έχει συνάψει καταχωρισμένη σχέση συμβίωσης, η οποία θεωρείται ισοδύναμη με γάμο στο Βέλγιο, που έρχεται στη χώρα προκειμένου να ζήσει με αυτόν, υπό την προϋπόθεση ότι και τα δύο πρόσωπα έχουν υπερβεί την ηλικία των είκοσι ενός ετών. Η ελάχιστη αυτή ηλικία μειώνεται, ωστόσο, στα δεκαοκτώ έτη, σε περίπτωση κατά την οποία ο συζυγικός δεσμός ή η εν λόγω καταχωρισμένη σχέση συμβίωσης, αναλόγως της περιπτώσεως, προϋπήρχε της άφιξης [στο Βέλγιο] του αλλοδαπού με τον οποίο ζητείται η επανένωση·

– τα τέκνα τους, που έρχονται στη χώρα για να ζήσουν μαζί τους πριν συμπληρώσουν την ηλικία των δεκαοκτώ ετών και είναι άγαμα·

– τα τέκνα του αλλοδαπού με τον οποίο γίνεται επανένωση, του συζύγου του ή του καταχωρισμένου συντρόφου του για τον οποίο γίνεται λόγος στην πρώτη περίπτωση, που έρχονται στη χώρα για να ζήσουν με αυτούς πριν συμπληρώσουν την ηλικία των δεκαοκτώ ετών και είναι άγαμα, εφόσον ο αλλοδαπός με τον οποίο γίνεται η επανένωση, ο σύζυγός του ή ο καταχωρισμένος αυτός σύντροφος έχει την επιμέλεια και την ευθύνη συντήρησης των τέκνων και, σε περίπτωση κοινής επιμέλειας, υπό τον όρο ότι ο έτερος δικαιούχος του δικαιώματος επιμέλειας έχει δώσει τη συναίνεσή του.»

3 *Moniteur belge* της 31ης Δεκεμβρίου 1980, σ. 14584.

4 Όπως τροποποιήθηκε με τον loi du 15 septembre 2006 (νόμο της 15ης Σεπτεμβρίου 2006).

15. Το άρθρο 10, παράγραφος 3, του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«Ο Υπουργός ή ο αναπληρωτής του δύναται να αποφασίσει να απορρίψει την αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής διάρκειας μεγαλύτερης του τριμήνου, […] είτε όταν ο αλλοδαπός […] έκανε χρήση ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών ή πλαστών ή παραποιημένων εγγράφων ή κατέφυγε στην απάτη ή χρησιμοποίησε άλλα παράνομα μέσα καθοριστικής σημασίας, προκειμένου να του χορηγηθεί η εν λόγω άδεια […]».

16. Το άρθρο 12bis του εν λόγω νόμου μεταφέρει το άρθρο 5 της οδηγίας 2003/86 στο βελγικό δίκαιο. Το εν λόγω άρθρο, όπως ισχύει στην υπό κρίση υπόθεση, ορίζει τα εξής:

«1. Αλλοδαπός ο οποίος δηλώνει ότι εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις του άρθρου 10 πρέπει να υποβάλει την αίτησή του ενώπιον του Βέλγου διπλωματικού ή προξενικού αντιπροσώπου που είναι αρμόδιος για τον τόπο διαμονής ή παραμονής του στο εξωτερικό.

[…]

2. […] Ως ημερομηνία υποβολής της αίτησης νοείται η ημερομηνία κατά την οποία προσκομίζεται το σύνολο των εν λόγω εγγράφων, σύμφωνα με το άρθρο 30 του Νόμου της 16ης Ιουλίου 2004 σχετικά με τον Κώδικα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου ή σύμφωνα με διεθνείς συμβάσεις επί του ιδίου ζητήματος.

Η απόφαση σχετικά με τη χορήγηση άδειας διαμονής λαμβάνεται και κοινοποιείται το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο εντός εννεαμήνου από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης που αναφέρεται στο δεύτερο εδάφιο. […]

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που έχουν σχέση με τον σύνθετο χαρακτήρα της αίτησης […], ο Υπουργός ή ο αναπληρωτής του, με αιτιολογημένη απόφαση, μπορούν να παρατείνουν μέχρι και δύο φορές την προθεσμία εξέτασης για διάστημα τριών μηνών.

Αν παρέλθει η εννεάμηνη προθεσμία από την υποβολή της αιτήσεως, με πιθανή παράταση σύμφωνα με το πέμπτο εδάφιο, χωρίς να ληφθεί απόφαση, αναγνωρίζεται η χορήγηση άδειας διαμονής.

[…]

(7) Κατά την εξέταση της αίτησης λαμβάνεται δεόντως υπόψη το υπέρτερο συμφέρον των ανήλικων τέκνων.»

17. Το άρθρο 39/56 του νόμου της 15ης Δεκεμβρίου έχει ως εξής:

«Οι αναφερόμενες στο άρθρο 39/2 προσφυγές δύνανται να ασκηθούν ενώπιον του συμβουλίου από αλλοδαπό ο οποίος αποδεικνύει βλάβη ή έννομο συμφέρον».

II. Τα πραγματικά περιστατικά των κυρίων δικών και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

18. Οι αναιρεσείοντες των κυρίων δικών υπέβαλαν στην πρεσβεία του Βελγίου στο Κόνακρι (Γουινέα), στις 20 Μαρτίου 2012, αιτήσεις για τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου λόγω οικογενειακής επανένωσης, ως ανήλικα τέκνα υπηκόου τρίτης χώρας απολαύοντος καθεστώτος πρόσφυγα στο Βέλγιο. Οι εν λόγω αιτήσεις απορρίφθηκαν με απόφαση της 2ας Ιουλίου 2012.

19. Στις 9 Δεκεμβρίου 2013, οι αναιρεσείοντες υπέβαλαν δεύτερη αίτηση στην πρεσβεία του Βελγίου στο Ντακάρ (Σενεγάλη). Κατά τον χρόνο υποβολής της εν λόγω αίτησης οι αναιρεσείοντες ήταν 14, 15 και 17 ετών, αντιστοίχως.

20. Οι εν λόγω αιτήσεις απορρίφθηκαν στις 25 Μαρτίου 2014 από τον Υπουργό, για τον λόγο ότι, στις υποθέσεις C-133/19 και C-137/19, οι αναιρεσείοντες στις αιτήσεις τους για θεώρηση εισόδου που στηρίζονταν στα πιστοποιητικά γεννήσεώς τους είχαν δηλώσει ως ημερομηνίες γεννήσεώς τους την 16η Μαρτίου 1999 και την 20ή Ιανουαρίου 1996, ενώ ο πατέρας τους στη δική του αίτηση για χορήγησης ασύλου στο Βέλγιο είχε δηλώσει ως ημερομηνίες γεννήσεώς τους την 16η Μαρτίου 1997 και την 20ή Ιανουαρίου 1994, αντιστοίχως. Στην υπόθεση C-136/19 η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι ήταν η θυγατέρα του συντηρούντος, ενώ στη δική του αίτηση χορήγησης ασύλου, ο συντηρών δεν είχε αναφέρει την ύπαρξή της.

21. Κατά το χρόνο έκδοσης των εν λόγω αποφάσεων με τις οποίες απορρίφθηκαν οι αιτήσεις θεωρήσεως, οι αναιρεσείοντες των υποθέσεων C-133/19 και C-136/19 ήταν ακόμη ανήλικοι, ενώ ο αναιρεσείων της υπόθεσης C-137/19 είχε, εντωμεταξύ, ενηλικιωθεί.

22. Στις 25 Απριλίου 2014 οι αναιρεσείοντες προσέφυγαν ενώπιον του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών, Βέλγιο), ασκώντας αντιστοίχως τρεις αιτήσεις ακυρώσεως κατά των δεύτερων αυτών αποφάσεων.

23. Με τρεις αποφάσεις της 31ης Ιανουαρίου 2018 το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) απέρριψε τα αιτήματα των αναιρεσειόντων ως απαράδεκτα λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι το έννομο συμφέρον του αναιρεσείοντος πρέπει να υφίσταται κατά τον χρόνο άσκησης του ένδικου βοηθήματος και να εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης. Το δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, αν οι επίμαχες αποφάσεις ακυρώνονταν και το αναιρεσίβλητο υποχρεωνόταν να επανεξετάσει την αίτηση, δεν θα μπορούσε παρά να συμπεράνει ότι η αίτηση θεωρήσεως ήταν απαράδεκτη, καθώς, δεδομένου ότι όλοι οι αναιρεσείοντες ήταν άνω των 18 ετών, δεν πληρούσαν πλέον τις προϋποθέσεις που προέβλεπαν οι διατάξεις περί οικογενειακής επανένωσης για τους ανηλίκους. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι μεταξύ της απόρριψης της δεύτερης αίτησης και της επακολουθήσασας απόφασης του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) που έκρινε απαράδεκτη τη διαδικασία για τον λόγο ότι τα ανήλικα τέκνα είχαν εντωμεταξύ ενηλικιωθεί μεσολάβησε διάστημα τεσσάρων περίπου ετών.

24. Οι αναιρεσείοντες προσέβαλαν τις αποφάσεις αυτές ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας), προβάλλοντας, πρώτον, ότι η ερμηνεία του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) παραβίαζε την αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, στον βαθμό που δεν του επέτρεψε να ασκήσουν το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/86. Δεύτερον, υποστήριξαν ότι η εν λόγω ερμηνεία προσέβαλλε επίσης το δικαίωμά τους σε αποτελεσματική προσφυγή, στερώντας τους τη δυνατότητα να προσβάλουν τις διοικητικές πράξεις οι οποίες δεν αναγνώριζαν το δικαίωμά τους σε οικογενειακή επανένωση· οι εν λόγω πράξεις εκδόθηκαν και προσβλήθηκαν σε χρόνο κατά τον οποίο οι αναιρεσείοντες ήταν ακόμη ανήλικοι.

25. Στις αποφάσεις που εξέδωσε στις 31 Ιανουαρίου 2019, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) επισημαίνει ότι προσφάτως το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), ότι το άρθρο 2, [εισαγωγική περίοδος και] στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86/ΕΚ, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «ανήλικος», κατά τη διάταξη αυτή, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος ήταν ηλικίας μικρότερης των δεκαοκτώ ετών κατά την είσοδό του στο έδαφος κράτους μέλους και κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης ασύλου εντός του κράτους αυτού, πλην όμως, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας παροχής ασύλου ενηλικιώθηκε και υπήχθη, εν συνεχεία, στο καθεστώς του πρόσφυγα.

26. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, η εν λόγω απόφαση διαφοροποιείται από τις υποθέσεις των κυρίων δικών στον βαθμό που αυτές δεν αφορούν ανήλικο στον οποίο έχει αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα. Επιπλέον, εν προκειμένω, σε αντίθεση με τα πραγματικά περιστατικά της εν λόγω απόφασης, η αναγνώριση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης δεν εξαρτάται από «την κατά το μάλλον ή ήττον μεγάλη ταχύτητα με την οποία [εξετάζεται η] αίτηση»[5], δεδομένου ότι οι αποφάσεις της 25ης Μαρτίου 2014 εκδόθηκαν εντός της προθεσμίας που έχει ταχθεί για τον σκοπό αυτόν από το άρθρο 12bis, § 2, του νόμου της 15ης Δεκεμβρίου.

27. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως για τις υποθέσεις που είχαν αχθεί ενώπιόν του.

28. Στις υποθέσεις C-133/19 και C-136/19, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) υπέβαλε τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μην καταστεί αδύνατη η άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης το οποίο, κατά [τη δεύτερη αναιρεσείουσα, της] παρέχει το άρθρο 4 της οδηγίας 2003/86 του Συμβουλίου] έχει η διάταξη αυτή την έννοια ότι το τέκνο του συντηρούντος δύναται να απολαύει του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης αν ενηλικιωθεί κατά τη διάρκεια ένδικης διαδικασίας προσβολής της απόφασης που του αρνείται το δικαίωμα αυτό και που εκδόθηκε ενόσω ήταν ακόμη ανήλικο;

2) Έχουν το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 18 της [οδηγίας 2003/86] την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να απορρίπτεται ως απαράδεκτη αίτηση ακυρώσεως που έχει ασκηθεί κατά απόφασης περί μη αναγνώρισης του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης ανήλικου τέκνου με την αιτιολογία ότι το τέκνο ενηλικιώθηκε κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας, εφόσον, κατά τον τρόπο αυτό, το τέκνο θα στερούνταν τη δυνατότητα να εκδοθεί απόφαση επί της εν λόγω αιτήσεως ακυρώσεως και θα θιγόταν το δικαίωμά του σε αποτελεσματική προσφυγή;»

29. Στην υπόθεση C-137/19 το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) υπέβαλε το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, ερμηνευόμενο ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι επιτάσσει οι υπήκοοι τρίτων χωρών, προκειμένου να χαρακτηρισθούν ως "ανήλικα τέκνα", κατά τη διάταξη αυτή, να είναι "ανήλικοι" όχι μόνο κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας διαμονής, αλλά και κατά τον χρόνο εκδόσεως της οριστικής αποφάσεως της διοικήσεως επί της εν λόγω αιτήσεως;»

30. Στις 30 Ιανουαρίου 2020 έλαβε χώρα επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, στην οποία εκπροσωπήθηκαν οι αναιρεσείοντες, η Βελγική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5 Βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 55).

III. Ανάλυση

31. Αξίζει ενδεχομένως να επισημανθεί εξ αρχής ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι παρούσες προτάσεις εξετάζουν, σε οποιοδήποτε σημείο τους, την ουσία των επί μέρους αιτήσεων. Είναι σαφές ότι ο Υπουργός δεν πείστηκε ότι τα στοιχεία που αφορούν τις ημερομηνίες γεννήσεως των αναιρεσειόντων των υποθέσεων C-133/19 και C-137/19 ήταν, αντιστοίχως, ορθά ή ότι η αναιρεσείουσα της υπόθεσης C-136/19 ήταν όντως η θυγατέρα του συντηρούντος. Η εκτίμηση των εν λόγω πραγματικών ζητημάτων εναπόκειται πλήρως στην κρίση των εθνικών αρχών και των εθνικών δικαστηρίων.

32. Το νομικό ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω εγείρει ένα διακριτό ζήτημα, ήτοι, αν οι αναιρεσείοντες δικαιούνται να αντιμετωπισθούν ως ανήλικοι για τους σκοπούς της οδηγίας 2003/86, παρότι έχουν εντωμεταξύ ενηλικιωθεί όταν οι διοικητικές αρχές έκριναν την αίτηση οικογενειακής επανένωσης (C-137/19) ή κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας προσβολής της απόφασης του Υπουργού με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση για οικογενειακή επανένωση (C-133/19 και C-136/19).

33. Θα μπορούσε, επίσης, να επισημανθεί ότι η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 6, της οδηγίας 2003/86 βάσει της οποίας τα κράτη μέλη «μπορούν να απαιτήσουν ότι οι αιτήσεις για οικογενειακή επανένωση ανηλίκων τέκνων πρέπει να υποβάλλονται πριν από την ηλικία των δεκαπέντε ετών, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία τους που ισχύει κατά την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας» δεν φαίνεται να τυγχάνει εφαρμογής στο Βασίλειο του Βελγίου –μολονότι το εθνικό δικαστήριο είναι αυτό που θα κρίνει εν τέλει αν πράγματι ισχύει κάτι τέτοιο.

34. Για την εκτίμηση του εν λόγω ζητήματος είναι, ενδεχομένως, σκόπιμο να ξεκινήσω από την εξέταση της απόφασης A και S[6] του παρόντος Δικαστηρίου, στην οποία αναφέρθηκε το εθνικό δικαστήριο στην απόφασή του περί παραπομπής. Στην απόφαση A και S οι αιτούντες ήταν δύο υπήκοοι Ερυθραίας οι οποίοι προσέβαλαν την άρνηση των ολλανδικών αρχών να χορηγήσουν στους ίδιους (και στους τρεις ανήλικους υιούς τους) άδεια προσωρινής διαμονής λόγω οικογενειακής επανένωσης με την ανήλικη θυγατέρα τους. Η θυγατέρα είχε αφιχθεί στις Κάτω Χώρες ως ασυνόδευτη ανήλικη. Τον Φεβρουάριο του 2014 κατέθεσε αίτηση ασύλου και τον Ιούνιο του 2014 ενηλικιώθηκε. Τον Οκτώβριο του 2014 ο αρμόδιος υφυπουργός τής χορήγησε άδεια διαμονής πενταετούς διάρκειας λόγω ασύλου, με αναδρομική ισχύ που ανέτρεχε στην ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης ασύλου.

35. Τον Δεκέμβριο του 2014 κατατέθηκε αίτηση οικογενειακής επανένωσης για τους γονείς και τους τρεις ανήλικους αδελφούς της, ωστόσο η εν λόγω αίτηση απορρίφθηκε τελικά για τον λόγο ότι κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης αυτής, η θυγατέρα ήταν ήδη ενήλικη. Κατόπιν προδικαστικής παραπομπής από τα ολλανδικά δικαστήρια, το παρόν Δικαστήριο έκρινε εν τέλει, κατ' ουσίαν, ότι η οδηγία 2003/86 έχει την έννοια ότι πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «ανήλικος», για τους σκοπούς των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας οι οποίες διέπουν την οικογενειακή επανένωση, υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος ήταν ανήλικος κατά τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης ασύλου, πλην όμως, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου ενηλικιώθηκε και υπήχθη, εν συνεχεία, στο καθεστώς του πρόσφυγα.

36. Αξίζει ενδεχομένως να επισημανθεί ότι μεταξύ των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε το Δικαστήριο προκειμένου να καταλήξει στο ανωτέρω συμπέρασμα ήταν και ο ακόλουθος:

«Κατά τα λοιπά, αντί να προτρέπει τις εθνικές αρχές να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας που έχουν υποβάλει ασυνόδευτοι ανήλικοι, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτέρως ευάλωτη θέση τους, δυνατότητα η οποία παρέχεται πλέον ρητώς βάσει του άρθρου 31, παράγραφος 7, στοιχείο β', της οδηγίας 2013/32, η ερμηνεία αυτή θα μπορούσε να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα, δυσχεραίνοντας την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται τόσο με την οδηγία

6 Απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248).

αυτή όσο και με τις οδηγίες 2003/86 και 2011/95 προκειμένου να διασφαλισθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πράγματι πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των οδηγιών αυτών.

Εξάλλου, η ερμηνεία αυτή θα είχε ως συνέπεια να καθιστά εντελώς απρόβλεπτο για τον ασυνόδευτο ανήλικο που έχει υποβάλει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας το να γνωρίζει αν θα του αναγνωρισθεί το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση με τους γονείς του, στοιχείο δυνάμενο να θίξει την ασφάλεια δικαίου.» [7]

37. Το Δικαστήριο συνέχισε ως ακολούθως:

«[…] το να γίνει δεκτό ότι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να εκτιμηθεί η ηλικία πρόσφυγα όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86 καθιστά δυνατή τη διασφάλιση πανομοιότυπης και προβλέψιμης μεταχειρίσεως όλων των αιτούντων που ευρίσκονται, από χρονικής απόψεως, σε ίδια κατάσταση, έτσι ώστε η ευδοκίμηση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως να εξαρτάται κυρίως από περιστάσεις σχετικές με τον αιτούντα και όχι με τη διοίκηση, όπως είναι η χρονική διάρκεια εξετάσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας ή της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως […]» [8].

38. Το Δικαστήριο είχε προηγουμένως επισημάνει στην εν λόγω απόφαση ότι η οικονομία της οδηγίας αυτής σε ό,τι αφορά τους ανηλίκους δεν καταλείπει «κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας» στα κράτη μέλη και «από την έλλειψη οποιασδήποτε σχετικής παραπομπής στο εθνικό δίκαιο προκύπτει […] ότι ο καθορισμός του χρονικού αυτού σημείου δεν καταλείπεται στην εκτίμηση κάθε κράτους μέλους» [9].

39. Φρονώ ότι όλη η ανωτέρω συλλογιστική μπορεί, κατά το μάλλον ή ήττον, να εφαρμοστεί ευθέως και στις υπό κρίση υποθέσεις. Βεβαίως, όπως παρατήρησε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) στις αποφάσεις περί παραπομπής, υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ των πραγματικών περιστατικών των υπό κρίση υποθέσεων και αυτών της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση A και S. Ειδικότερα, σε αντίθεση με το ανήλικο τέκνο της τελευταίας υπόθεσης, σε κανένα από τα τέκνα των υπό κρίση υποθέσεων δεν αναγνωρίστηκε καθεστώς πρόσφυγα. Εντούτοις, κατ' εμέ, οι εν λόγω διαφορές δεν ασκούν καθοριστική επιρροή όσον αφορά τις υπό κρίση υποθέσεις. Φρονώ, αντιθέτως, ότι οι αρχές επί των οποίων στηρίχθηκε η απόφαση A και S είναι αποφασιστικής σημασίας για την επίλυση του επίμαχων στην παρούσα δίκη ερμηνευτικών ζητημάτων. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγω για τους ακόλουθους λόγους.

40. Πρώτον, όπως και στην απόφαση A και S, οποιαδήποτε ερμηνεία της οδηγίας 2003/86 επικεντρώνεται στην ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης διασφαλίζει ότι η επιτυχής έκβαση της αίτησης για οικογενειακή επανένωση εξαρτάται από περιστάσεις οι οποίες, κατά τη διατύπωση του Δικαστηρίου, είναι «σχετικές με τον αιτούντα» [10]. Με άλλα λόγια, ερμηνεία της οδηγίας 2003/86 κατά την οποία η εκτίμηση του ζητήματος της ανηλικότητας του αιτούντος, για τους σκοπούς της οικογενειακής επανένωσης, γίνεται βάσει της ηλικίας που είχε κατά την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αίτησης διασφαλίζει ότι η έκβαση οποιασδήποτε αίτησης οικογενειακής επανένωσης δεν θα εξαρτάται από αστάθμητους παράγοντες που αφορούν την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης των διοικητικών αρχών επί της αίτησης αυτής ή οποιεσδήποτε μεταγενέστερες καθυστερήσεις που οφείλονται στο οικείο δικαστικό ή διοικητικό σύστημα.

7 Σκέψεις 58 και 59 της αποφάσεως.

8 Σκέψη 60 της αποφάσεως.

9 Σκέψη 45 της αποφάσεως.

10 Βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 60).

41. Αντιλαμβάνομαι ότι, όπως επισήμανε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας), ο Υπουργός πράγματι αποφάνθηκε επί της αίτησης οικογενειακής επανένωσης στις 25 Μαρτίου 2014, εντός της προθεσμίας που προβλέπει το βελγικό δίκαιο. Ωστόσο, δεν είναι αυτή η ουσία του ζητήματος. Βάσει του βελγικού δικαίου οι αναιρεσείοντες είχαν, βεβαίως, δικαίωμα να προσβάλουν την απόφαση του Υπουργού ενώπιον του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών). Δεν μπορούσαν να γνωρίζουν πόσος χρόνος θα χρειαζόταν προκειμένου το εν λόγω δικαστήριο να εξετάσει την υπόθεση και να εκδώσει απόφαση, τα δε νόμιμα δικαιώματά τους δεν θα έπρεπε να εξαρτώνται από το τυχαίο χρονικό σημείο της ακριβούς επελεύσεως των παραπάνω γεγονότων. Αν, επί παραδείγματι, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) είχε εκδώσει την απόφασή του τον Φεβρουάριο του 2017 –τρία περίπου χρόνια μετά την αρχική απόφαση– ένας εκ των αναιρεσειόντων θα εξακολουθούσε να είναι ανήλικος. Δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το δικαίωμα του εν λόγω αναιρεσείοντος για επανένωση θα μπορούσε να εξαρτάται από τον ακριβή χρόνο έκδοσης της σχετικής απόφασης του από δικαιοδοτικό όργανο (ή, κατά περίπτωση, από διοικητική αρχή), υπό την προϋπόθεση βεβαίως, ότι ήταν ανήλικος κατά τον χρόνο κατάθεσης της αντίστοιχης αίτησης για οικογενειακή επανένωση.

42. Συναφώς, επισημαίνεται επίσης ότι το άρθρο 18 της οδηγίας 2003/86 εγγυάται ρητώς «[σ]τις περιπτώσεις απόρριψης αίτησης οικογενειακής επανένωσης […] το δικαίωμα άσκησης προσφυγής» του συντηρούντος και του μέλους της οικογένειάς του. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν το δικαίωμα αυτό να είναι πραγματικό δικαίωμα και, ειδικότερα, να μην απορρίπτονται οι οικείες προσφυγές ως απαράδεκτες *απλώς και μόνον* επειδή τα τέκνα εν συνεχεία ενηλικιώθηκαν κατά τη διάρκεια των εν λόγω ένδικων διαδικασιών.

43. Επιπλέον, όπως είχε επισημάνει το Δικαστήριο στην απόφαση A και S, οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία της οδηγίας αυτής θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια κατάσταση στην οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν θα προτρέπονται να εξετάζουν τις προσφυγές που έχουν υποβάλει ανήλικοι ευρισκόμενοι σε ευάλωτη θέση με την απαιτούμενη για την επεξεργασία των εν λόγω αιτημάτων ταχύτητα, με αποτέλεσμα τα δικαστήρια αυτά να ενεργούν ενδεχομένως κατά τρόπο που θέτει σε κίνδυνο τα νόμιμα δικαιώματα οικογενειακής επανένωσης των εν λόγω ανήλικων αιτούντων[11]. Μια τέτοια κατάσταση δεν συνάδει με έναν από τους σκοπούς του άρθρου 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, ήτοι, ότι στην πράξη κατά την εφαρμογή της οδηγίας 2003/86 πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών πρέπει να αποτελεί το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού. Στο σημείο αυτό σημειώνω επίσης, ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 30 Ιανουαρίου 2020, ο αντιπρόσωπος των αναιρεσειόντων δήλωσε, χωρίς να αντικρουσθεί επ' αυτού, απαντώντας σε ερώτηση που τέθηκε από μέλος του Δικαστηρίου, ότι το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) τους είχε ενημερώσει ότι η υπόθεσή τους δεν θεωρούνταν υπόθεση στην οποία έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα.

44. Το ανωτέρω γενικό συμπέρασμα ενισχύεται περαιτέρω από την εξέταση των αρχών στις οποίες στηρίζεται το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής του άρθρου 47 του Χάρτη. Όπως έχουν επισημάνει τόσο το παρόν Δικαστήριο[12] όσο και το «αδελφό» αυτού δικαστήριο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου[13], όσον αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1 και το άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αντιστοίχως, το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής συνεπάγεται ότι τα ένδικα βοηθήματα του εθνικού δικαίου πρέπει να είναι αποτελεσματικά και πρακτικά και όχι απλώς πλασματικά και θεωρητικά. Επομένως, αυτά τα ένδικα βοηθήματα πρέπει να χαρακτηρίζονται από συνοχή και να μην οδηγούν σε αυθαίρετα ή αστήρικτα αποτελέσματα.

11 Πρβλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 58).

12 Απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, σκέψη 57).

13 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 5ης Απριλίου 2018, Zubac κατά Κροατίας (CE:ECLI::ECHR:2018:0405JUD004016012, § 77 και 97 έως 99) και της 10ης Σεπτεμβρίου 2010, MacFarlane κατά Ιρλανδίας (CE:ECLI::ECHR:2010:0910JUD003133306, § 112).

45. Κάτι τέτοιο θα συνέβαινε, όμως, αν το δικαίωμα των αναιρεσειόντων να προσβάλουν την απόφαση του Υπουργού περί μη χορήγησης άδειας διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης εξηρτάτο από την προσωπική τους κατάσταση κατά την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζήτησης της προσφυγής τους ενώπιον του Conseil des contentieux des étrangers (συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) –ήτοι, από το αν κατά το χρονικό αυτό σημείο οι αναιρεσείοντες ήταν ακόμη ανήλικοι ή είχαν εντωμεταξύ ενηλικιωθεί.

IV. Πρόταση

46. Κατά συνέπεια, για τους λόγους αυτούς, φρονώ ότι στα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν από το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) μπορεί να δοθεί η εξής ενιαία απάντηση:

Το άρθρο 4 και το άρθρο 18 της οδηγίας 2003/86/ΕΚ, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος κατά τον χρόνο υποβολής αίτησης οικογενειακής επανένωσης σε κράτος μέλος ήταν κάτω των 18 ετών, αλλά ενηλικιώθηκε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του ή κατά τη διάρκεια της επακολουθήσασας ένδικης διαδικασίας προσβολής της απόρριψης της αίτησης οικογενειακής επανένωσης πρέπει, μολαταύτα, να θεωρείται «ανήλικος» για τους σκοπούς του άρθρου 4 της οδηγίας 2003/86.